

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četr leta 1:50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge tuzemne države 8 K. Kdor hoče sam po nje, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 24 vin, ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petitvrsta 24 vin, izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torika opoldne. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Vabile.

Vse Slovence in Slovenke vabimo, da se naročijo na naš list. Naročnina stane za Avstrijo, Ogrsko, Bosno in Hercegovino

za celo leto K 6—
za pol leta „ 3—
za četr leta „ 1:50

Za Nemčijo in druge zunanje države stane list

za celo leto K 8—
za pol leta „ 4—
za četr leta „ 2—

Za **vojake** pa je naročnina zdatno nižja. Za **vojake** znaša naročnina

za celo leto K 4—
za pol leta „ 2—
za četr leta „ 1—

Kdor pošlje naročnino, naj zapiše: ako je nov naročnik, besedico **nov**, ako je star, besedico **star** in številko, ki se nahaja na ovitku.

**Upravništvo „Slov. Gospodarja“,
Maribor.**

Boj za mir.

Na bojiščih se preliva kri dalje. Med vlada mi pa se je začel boj za mir. Najprej, dne 12. decembra, smo mi in naši zaveznički ponudili mir. Kmalu nato je severnoameriška vlada priporočala vsem vojskujočim državam, da naj vendar začnejo misliti na mir. Svica, Švedska, Norveška in Danska so izrekle isto željo. Mi in zaveznički smo odgovorili, da smo takoj pripravljeni priti na razgovor vojskujočih se držav glede miru. Razgovor se naj vrši v kaki nepristranski državi. Četverosporazum ali pravzaprav desetosporazum dolgo ni hotel na vse to odgovoriti. Se le za novo leto smo dobili odgovor.

LISTEK

Vojni spomini.

(Napisal Januš Golec.)

(Dalje.)

III.

Prva bitka.

Nastopili smo pohod v prvo bitko. Solnce, galsko žareče, nas je žgalo. Mogočen, temnosiv oblak prahu je zakolobaril s ceste, ko se je začela viti in v koraku zibati dolga črta vojakov našega polka. A ponosno lep je bil ta pogled na v prahu in solncev krepko stopajoče vojaštvo. Saj je odsevalo vsakemu bojevniku zdravje, moška moč in avstrijska nabrosi z obraza. To so vam bili tedaj vojaki, da, govorimo resnico, junaki, od prvega do zadnjega! Hočili smo dolgo v vročini in grizečem prahu v kratkih oddihih do večera. Nikdo ni omagal na potu, nikdo stopil brez povelja iz vrste.

Večerni hlad nam je v lahнем pihu otiral znoj s čela, dospelam na cilj prvega dne, v galsko vas Ostrow. Je prav neznačno selo. Same slamnate bajte in nekaj pristno židovsko opremljenih zganjarn.

Tokrat mi ni nikdo prilizano pošepnil na ušne: V gradu boš nočeval! Pray berno rusinsko poslopje so meni in dvema stotnikom odkazali v prenočišče za jedno noč. Truden in zbit sem bil od dol-

Cetverosporazum odgovarja.

Odgovarjajo vse s četverosporazumom zvezane države in državnice, torej: Belgija, Francija, Anglija, Italija, japonska, Črnogora, Portugalska, Rumunija, Rusija in Srbija. Najprej se kregajo, da niso one zakrivile svetovne vojske, ampak mi. Seveda o umoru našega prestolonaslednika v Sarajevu in o lastnih pripravah za vojsko nočejo nič vedeti.

O naši mirovni ponudbi pravijo, da ni nobena mirovna ponudba, ampak le vojni manever, kajti v ponudbi ne navedemo, pod kakimi pogoji in na kakih podlagi smo pripravljene, ž njimi skleniti mir. To je kajpada zelo neodkrito zahtevanje, kajti vsakdo ve, in četverosporazum najboljši, da mi ne bomo že kaj vnaprej natanko rekli, ali in kako daleč mislimo pri mirovni pogodbi popustiti glede Belgije, Srbije, Rumunije, Črnogore itd. Noben resen igralec ne pokaže svojih kart že vnaprej nasprotniku.

Da je četverosporazum v svojih zahtevah nasproti nam neodkrit, se razvidi iz tega, da tudi sam ne naznani nobenih natančnih mirovni pogojev. — ampak pravi, da se mir sklene le tedaj, ako mi in zaveznički damo vojskujočim državam prej zadoščen je za to, kar smo storili, popravimo vse, kar smo zakrivali ter damo za bodočnost jamstvo, da ne bomo nič več sličnega storili, ampak — tako misli četverosporazum — si dali vse dopasti, kar bodo nasprotniki blagovolili z nami storiti. Odgovor končuje tako le:

„Dobro poznavajoč veliko trenutno važnost, pa tudi veliko nujnost, odklanjajo sporazumene države, ki so medseboj tesno zvezane ter v popolnem soglasju s svojimi narodi, da bi razpravljale o predlogu, kateremu manjka odkritosrčnost in ki je brez pomena. Se enkrat zatrjujejo, da mir ni mogoč, dokler nimajo jamstva, da se bodo zopet upostavile kršene pravice in svobode, dokler se ne prizna načelo narodnosti in svoboda, da obstojijo tudi male države, dokler nimajo zasiguranja, da se bodo razmere tako uredile, da bodo vsi razlogi odstranjeni, vsled katerih so bili narodi že dolgo časa ogroženi in slednjič,

dokler ne bo dano zares povoljno poročstvo za varnost na svetu.“

Na koncu odgovora še so posebej našteje pri- tožbe in zahteve Belgije.

Kaj bo sedaj.

Kakor je razvidno, odgovor ni zelo prijazen. Ali je s tem za sedaj pretrgana nit pričeti javni razgovor o miru, ne vemo, ker ne vemo, ali in v kakem smislu bomo mi in naši zaveznički odgovorili na četverosporazumov odgovor.

Zraven pa je veliko odvisno tudi od tega, ali je želja Severoameriških zveznih držav odkritosrčna ali ne. Ako je odkritosrčna, potem bo našla Sev. Amerika pota in sredstva, da se razgovor o miru še nadaljuje, četudi bi to četverosporazumu ne sodilo v njegov načrt. Ako pa ni odkritosrčna, potem se je nemara nit za malo časa popolnoma pretrgala, toda po našem mnenju se bodo kmalu našli konci in se zopet zvezali.

Naša mirovna ponudba je vzbudila tudi v sovražnih in nepristranskih deželah željo, ki se ne da več potlačiti, da se kmalu naredi konec strašnemu prelivanju krvi. Ta želja se vsled igranja vlad z besedami o jamstvih, popravah in zadoščenjih ne bo zmanjšala, ampak rasla bo od dne do dne, da se ji tudi nobena sovražna vlada ne bo več mogla dolge upirati.

Mnenje časopisja.

Dunajskih časopisov še nimamo pri roki, ko to pišemo. „Grazer Volksblatt“ piše o četverosporazumov odgovoru:

„Kljub odklonilnem odgovoru prav nič ne dvomimo o miru. Nepristranske države občutijo vojsko vedno bolj, nočejo razumevati, zakaj bi se vojska nadaljevala do onemoglosti, niti nimajo volje, da se bi nadalje nosile bremena in težave neudeleženih držav. Javno mnenje se v vseh evropskih državah vedno bolj nagiba k miru.“

Graška „Tagespost“ piše: „Ako četverosporazum dosedaj ni mogel zadrževati razvoja, tega tudi v novorojenem letu ne bo mogel. Naj nadaljuje vojsko tudi še mesece — skoro ves svet jasno in glasno

ge ježe; pa tudi moj želodec, ki je praznoval cel dragi dan, se je na glas proseče oglasil.

Hušnilo mi je ravno mimo nosu starikavo buble s polno skledo nedolžno kuhanega krompirja. — Moj poželjivo uprt pogled in krul po prostorno praznih želodčnih prostorih gnil je žensče in dobrostrčno mi je ponudilo galske paše, krompirja v oblicah. Slastno mi je teknila ta hrana in pošteno sem zataknil z njo vse vrzeli in prazne kote po trebuhu.

Vode sem se napil na krompir in menil: o običajni pečenki s prikuho bom pa zasluženo sladko zasanzal.

Tovariša sta polegla kar po tleh na slamo. A meni kot duhovnemu gospodu je gospodinja sveže pogrnila postelj. Sedaj sem jo pa imel postelj z odejo pod slamnato stroho, dočim ko mi je nudil hvalisani grad gole stene in tla brez bilke slame. Vsi trije pa smo že kmalu posmrčali brez običajnih uspavalnih razgovorov.

Nisem utegnili niti zasanzati, pa me je začelo nekaj grizti in ujedati s tako silo, da se še oohavati nisem mogel vsled preštevilnih pikov. Užgal si sem šibico ter posvetil. Kot kobilice na travniku so debele, črne bolhe odskakovale v izpočitih odskokih na tla in pod rjuho. Proti tej nedolžno plahi živali sem bil tedaj še prav občutljiv. Če sem jih prinesel na Remšniku le pet iz šole ali cerkve v postelj, si je morala Lojza natakniti očala in tako dolgo s slino mazati palec in kazalec, dokler ni počila zadnja vsiljivka na trdi plošči nočne omarice.

To noč v galski bajti sem bil v mravljišču — bolh sam, sam brez v tej stroki spretno Lojze. S pestjo sem udrihal po ležišču, stresajoč odejo, da bi

vsaj površno prepodil grizeče ponočnjake. Zaman je bil ves moj trud. Bolhe so branile svoj dom tako trdovratno, da sem se po dolgotrajnem boju umaknil s postelje na tla, na slamo. Tukaj sem vsaj za nekaj ur zadremal in sklenil: na galsko postelj se pa ne vležeš nikdar več.

Za zajutrek sem pojedel dve kisli jabolki, in prav slabe volje zajezdil že osedlanega konja. Tega jutra mi je naprtil gospod polkovnik mučno službo, katere se nisem iznebil odslej nikoli. S 16 jezdecem sem namreč vedno jezdaril v mogočnih kolobarjih pred polkom, iskaje krajša ter mehka pota med njimi in po obsežnih travnikih. Po cestah je bilo pretrdo in preveč prahu; če je le bilo mogoče, smo korakali po pešpotih, katere smo jezdecem prej skrbno preiskali.

Nj bilo to nič kaj prijetnega, ker se človek v vednem diru na konju žlaka in utruji, da mu sklepetajo kolena in pretreseni želodec tako votlo tuleče kruli. Peščem so ljudje obilno ponujali kruha, mleka, jabolki in vode; za nas begajoče konjenike se pa ni nikdo zmenil.

Nekako opoldne istega dne smo prijezdili do potočka, ki se je vil med travniki. Zasopli konji so kar zavezali po krepčilni vodi. Stopili smo z živalmi v potok, da se vsaj nekoliko oddahnejo in napijejo. Ne vem, kaj je moji mrhi zlezlo v glavo. Preril se je med drugimi v najbolj globoko vodo ter pil to dolgo. Kar namah se je zleknil na kolena in — štrbunk! odletel sem daleč preko konjske glave sredino tolmuna. Žival se je še prekupicnila na bet in se povajjala s sedlom vrad po vodi in blatu. Skobacal sem iz tolmuna, do niti in glave mo-

našova mir. Med vrstami odgovora se da čitati, da je tudi četverosporazumu bilo težko, ko je sestavljal ta odgovor."

Strašni učinki vojske.

Tudi na Italijanskem si upajo sedaj pristaši Zolitija, ki so bili proti vojski z nami, že bolj odkrito s svojim mnenjem na dan. Mirovna misel si z ne-premagljivo silo dela pot v javnost. Zolitijev časnik „Stampa“ piše o vojski: „Tudi v preteklem letu v vojski ni prišlo do zaključka. Nemčija (in njene zavaznice) je sicer zmagala, toda vojske ni odločila, ker se so izgubljene njene naselbine in morska pot. Velike nemške zmage niso uplivalo odločilno, kakor (leta 1870) zmage pri Mecu in Sedanu, ampak so imele k večjemu pomen zmag pri Graveloti. Nemčija je sicer zasedla na tisoče kilometrov, toda se vedno ni dovolj, da bi lahko izsilila mir. Mnogostransko je razširjeno mnenje, da bo vojska še dolgo trajala. A nujno potrebno je, da se vojska konča, ne morda iz vojaških, ampak iz gospodarskih razlogov. Evropa je pričela vojsko s polnimi skladišči, danes v nobeni deželi ni več surovin in prihodnje leto se bo slabše. Za Anglijo je prevažanje blaga silno otežkočeno, Amerika noče več pošiljati usnja in bombaža, čeprav potrebuje oboje v neverjetnih množinah. V Rusiji je tako pomanjkanje prometnih sredstev, da je Petrograd brez kruha, čeprav so v južni Rusiji skladišča polna žita. Argentinijska ne more več opraviti vsega dela, ker je izseljevanje iz Evrope v Argentinijsko ustavljeno. Južna Amerika je v denarnih zadregah, ker se pridelki zaradi pomanjkanja prevoznih ladij ne morejo prodati. Pomanjkanje blaga v Evropi povzroča vedno večjo draginjo, razven tega trpi vsa Evropa na pomanjkanju zlata. Kadar bodo svetovni trgi zopet brez vse omejitve odprti, bodo nastale strašne razmere. Grozne gospodarske težave po vojski so neizogibne. Ako se vojska nadaljuje, pomeni to polom Evrope. Evropska plemena bodo izgnila. Najbolj bo trpela Francija. Ako se bo vojska še sedaj nadaljevala, bo Evropa veliko pokopališče in prosveta bo uničena. Ako nadaljujemo vojsko, ne da bi gledali na uro, bomo sami obležali pod razvalinami in kot mrtlični ne bomo mogli več uživati zmage.“

Slovesno kronanje v Budimpešti.

Cesar Karel je bil v soboto, dne 30. decembra, v Budimpešti slovesno kronan za ogrskega kralja, a cesarica Cita pa za ogrsko kraljico. Dasiravno so se morale slavnosti kronanja kolikor mogoče omejiti, vendar se je vsa slovesnost izvršila z izvanredno velikim sijajem. Vreme je bilo ugodno. Po noči pred slavnostjo je sicer malo deževalo, a drugo jutro se je nebo zjasnilo in solnčni žarki so obsevali mesto, ki je bilo vse okrašeno z zastavami in slavoloki.

kroblaten. Konj je postopil za menoj na suho, se zadovoljno stresajoč, češ, sedaj sva se pa oba ohladila! Na konja nisem mogel več, sedlo je bilo preveč blatno. Istega popoldne sem jo rezal peš do večera in sem se v vročini do dobra posušil. Nočeval sem na slamni v raztreseni vasi: Spilezyno.

Se danes ne vem, kaj je bilo prav za prav vzrok, da smo v početku vojne gladovali vsi, mož kot častnik. Nobenemu niti na misel ni prišlo, da bi bil kdaj vprašal: Kje pa so naše kuhinje? Bog sam ve, kaj so vozarile, da se nismo nikdar sestali. Jedel je pač vsak, kar je kupil od žida, ali kar mu je podarila radodarna roka seljakova.

Tretjega dne sem bil že nepopisno gladen, ko smo dospeli ob 3. ure popoldne v prav lepo vas: Bilka Szlahecka. Spustil sem se s konja in jo ubral po selu, da si prinesem kaj za pod zob. Ravno nedelja je bila, iz cerkve je odmeval glas orgel in pa mile poljsko pejo. Stopil sem tudi jaz v hram božji, da bi potopil vsemogočnemu svetu zlakano gorje. Pogledi vseh prostih poljskih vernikov so pri vstopu trenutno obviseli na moji tuji v povzlični vojaški obleki.

Pobožnost je bila utirana kratko in po blagoslovu se je ljudstvo razšlo. Pomagal sem nekoliko v klopi in prebiral obilne, v mrazor izklesane napiske po cerkvi.

Človeška roka se me od zadaj na lahko dotakne, ozri se zapazim, da se me je prijatelj, ki vabijo, oklenila roka duhovnikova. Rok si sva stisnila, kot stara znanca in mož me je popeljal v župnišče. To vam je bil tedaj bogato in okusno opremljen stan, kakoršnega nimajo pri nas niti skofje.

Župnik mi je nekako ponosno razkazoval svoje sobane, a jaz sem do dna praznega želodca menil: vse je nečimernost! Ko bi mi le ti mož ponudil kaj po lepi slovenski navadi, tedaj bi jaz navdušeno pelaval sobanam tvoje srca.

Pred kronanjem.

Kakor smo že zadnjič poročali, sta se cesar in cesarica pripeljala že dne 27. decembra v Budimpešto. Sprejem je bil izredno slovesen. Ljudske množice so vladarsko dvojico, ko se je peljala skozi mesto, živahno pozdravljale. Tudi prestolonaslednik, 4-letni princ Franc Jožef Oton, je bil pri starših mahal z roki in v pozdrav in metal srčkane poljubke na vse strani. Cesar je še isti dan sprejel odposlanstvo ogrskega državnega zbora in gosposke zbornice, ki mu je izročilo besedilo prisega na ustavo. Knez nadškof dr. Cernoh je v imenu odposlanstva nagovoril cesarja in cesarico, ki sta prijazno odgovorila v ogrskem jeziku in izjavila, da se dasta z veseljem kronati.

V četrtek, dne 28. decembra, so odprli prostor, kjer so shranjeni kronski znaki: krona in plašč sv. Stefana, žezlo itd. Vse to je bilo shranjeno v železni skrinji v prostoru, pred katerim je vedno močna vojaška straža. Posebni dostojanstveniki so odprli vrata do sobe, nato so skrinjo, v kateri so shranjeni ti kronski znaki, prenesli v kraljevski dvor. Cesar je v predsobi „sobe sv. Stefana“, kamor se znaki do kronanja shranijo, pričakoval odposlanstvo, ki je prineslo znake. Nato je šel cesar v sobo sv. Stefana, kjer se je plašč sv. Stefana razgrnil na mizo. Državni notar dr. pl. Drasche-Lazar je nato izročil cesarju ključ do shrambe znakov. Notar je prosil cesarja, naj izroči ključ varuhu krone. Cesar je ključ izročil grofu Ambrozyju, nakar se je železna skrinja odprla. Krono sv. Stefana in druge znake so vzeli iz skrinje. Ko se je namestnik najvišjega državnega sodnika, grof Apponyi, prepiral, da je krona z drugimi znaki vred nepoškodovana, se je zapisnik položil v skrinjo, državna znamenja pa so položili na krasno baržunasto blazino. Namestnik najvišjega državnega sodnika je še izjavil, da se bodo kronitveni znaki pustili po stari navadi v cesarjevih sobanah, da se priredijo in preuredijo. To se tiče pred vsem plašča sv. Stefana, katerega je cesarica Cita lastnorčno popravila. Kronitveni znaki so ostali do dne 29. decembra popoldne v sobi sv. Stefana, odkoder so se isti dan popoldne ob 2. uri prepeljali v cerkev sv. Matija, kjer se je vršilo kronanje.

Dan kronanja.

Že v zgodnjih jutranjih urah je bilo po celem mestu zelo živahno gibanje in vrvenje. Slavnost kronanja se je vršila v trdnjavskem delu mesta, v starodavnih Budi. Nepregledne množice ljudstva so vrvele po ulicah, kjer je bil postavljen vojaški kordon, da je varoval prostor za slovesno pomikajočo se kronitveni sprevid. Obe zbornice sta imeli že ob šestih zjutraj skupno sejo, na kateri je bil izvršen slovesni sklep glede udeležbe kronanja na ustavni način. Nato so odšli člani državnega zbora, na čelo jim predsedstvo, v kronitveno cerkev sv. Matija, ki leži v osrčju starinskega dela Bude. V cerkvi sami so bili že zbrani iz vseh krajev dežele došli zastopniki okrajev in občinskih zastopstev. Kronanje se mora vršiti namreč po ustavni šegi v navzočnosti naroda in njegovih zastopnikov: poslancev, članov magnatske zbornice, zastopnikov okrajev in mest.

Kralj in kraljica prihajata.

Kraljeva dvojica je zapustila grad Krog 10. u-

Dolgo sem nevoljno gledal ta posvetni blesk in lesk, predno me je mož posadil na mehki stolec in sramežljivo povedal tako težko pričakovane mile mi besede:

„Ce se vam ne bi zameril, kupico vina!“

Nikoli nisem tajil nasproti gostitelju lakote in žeje, tudi tokrat sem proseče pokinil. Po prvi steklenki, ki je bila z zamaškom zadelana, mi je zlezlo toliko korajže v srce, da sem poprosil še jedi.

Mož se je debelega pogleda čudil, ker sem tako hlastno otepal kar cele falate svinjske gnjati, in mlet kruh kot žrmlje. Med jedjo nisva nič govorila. Le pošteno sem zalil, da se mi ne bi kje zaševala na pol zgrižena jed in sem razodel gospodu, da sem prav priprto, hribovski kralj, ki je bil vajen jesti. Vsestransko zakrpan z jedjo in pijačo, sem prav od srca brenknil slavnostno stuno župnikovem hišnem bogastvu, vinu, maščobi in svinjski gnjati. In pozabil sem na vse prebitke in gore prošlih dni in bil tako navdušen vojak, da bi se bil tedaj poskušil s sanjami mustačestimi konji.

Dolgo sva kramljala o poljski zlahtni in zatirani krvi, o bogastvu in bodoči vojni, ki ji bode pa itak koj po prvem sopodu konec. Nazadnje sem bil že kar pozabil, da sem vojak. Menil sem čisto, da kaplanujem pri tem bogatem župniku, ki ima tako okusno gnjat in gladko tekočo kapljo. Udomačil bi se bil čezela, da niso znanili na podu prihoda drugih gostov. Zahvalil sem se mu na dolgo in po poštenju. Nisva se videla nikdar več.

Po gredu in želodcu zadovoljen sem ostavil gostoljubno župnišče. Na čisti stojč, sem popraševal, kaj da se je nastala naš slab. Častniki kot prostaki so mi kazali na grad koncem vasi. Ze sama beseda „grad“ mi je razpolila vse rajске občutke po zavžitih gnjati in vinu. Privlačijo so se mi v glavo spomini o dušo- in telesnem praznoti velikih, pustih in zapuščenih grajskih soban. Med veseljem in za-

re dopoldne in se podala v osemvprežnem sijajnem vozu z velikim spremstvom v cerkev. Ob strani vaza je jezдила ogrska telesna garda in korakal oddalek dvornih lakajev. Prišedši v cerkev, je bila vnska dvojica sprejeta od kardinala-knez nadškofa primasa in duhovščine in odpeljana v loretsko kapelico, kjer si je nadel kralj plašč sv. Stefana in se opasal z mečem sv. Stefana.

Cesarjevič.

Cesarjeviča Franc Jožef Otona je pripeljal v cerkev podmaršal grof Wallis. Cesarjevič je prisostvoval kronitveni slovesnosti na lastnem na to pripravljem sedežu. Po cerkvenem obredu, ki se je končal ob 11. uri 20 minut, se je cesarjevič vrnil z očetom in materjo v grad. Med opravilom je cesarjevič hotel uteči enkrat k svoji materi cesarici Citi, a grof Wallis ga je zadržal.

Slovesni obredi.

Iz loretske kapele je odšla kraljeva dvojica pred veliki oltar, kjer se je vsedla na prestol, obdan od zastavonoš države. Nato se je pričel veliki obred, čegar najslavesnejši trenotek je bil položitev krone na glavo. Kralj je pokleknil pred stopnico velikega oltarja. Nadškof iz Kaloše se je obrnil proti knezu-nadškofu primasu s sledečimi besedami: „Predčastiti oče! Sveta mati katoliška cerkev želi, da se navzoči Prejanski Karel IV. povzdigne v dostojanstvo kralja Ogrske!“ Nato je stavil nadškof iz Kaloše primasu sledeče vprašanje: „Znate-li, da je vreden in uporaben za to dostojanstvo?“ Primas je odgovoril: „Vemo in upamo, da je vreden in da bo v blagor cerkvi in vladanju kraljevine.“

Nato sta knez-primas in zastopnik palatina, ministrski predsednik grof Stefan Tisa, posadila kralju krono na glavo, pri čemer je cerkveni knez izrekel besedi: „Sprejmi krono!“ Kraljici sta krono podržala nad ramo. Viharni eljen-klici so napolnili široke prostore častiljive kronitvene cerkve. Kraljica je vstala in se s svojim spremstvom vrnila v kraljevi dvor.

Ko je nadškof iz Kaloše končal gornje besede, je kralj pokleknil pred oltar in prisegel, da hoče varovati pravičnost in mir. Položil je nato obe roki na evanđeljsko knjigo. Knez nadškof primas je nad klečečim in priklonjenim kraljem napravil dva križa, nakar so se molile litanije. Po končanih molitvah se je kralj podal zadaj za glavni oltar, da se pripravi na maziljenje. Odložil je kožuh, pokrivalo in sabljo. Ko se je vrnil, je pokleknil na spodnjo stopnico glavnega oltarja, kardinal-primas ga je mazilil na desni roki in na plečih, ter je med tem molil predpisane cerkvene molitve. Kralj se je nato zopet podal zadaj za glavni oltar, da se mu sveto olje posuši, si je nato ogrnil plašč sv. Stefana in se vsedel na prestol. Po končani slovesni sv. maši je kralj pokleknil pred glavni oltar, kardinal-primas mu je podal v desno roko goli meč sv. Stefana. Kardinal-primas je vzel nato zopet meč sv. Stefana iz kraljevih rok, ga vtaknil v nožnico in z njim opasal kralja. Kralj se je nato obrnil od oltarja proti zbranemu ljudstvu, potegnil iz nožnice meč sv. Stefana in napravil z golim mečem tri križe in sicer eden križ pred se, eden na desno in eden križ na levo stran in obred maziljenja je bil končan. Zunaj pred cerkvijo so bili od dani od vojaštva prvi strelji.

lostjo sem se privlekel po prašni cesti do mogočnega vhoda v grad, kakor ga navadno vidimo po vseh galiških gradiščih.

Pred vrati je stal lakaj obritega obraza, belih rokavic in kar posejan z velikimi, svetlimi gumbi. Kar do tal se je poklonil meni, tuju, in ponižno-prijazno pripomnil:

„Velemožni gospodje že čakajo za mizo.“

Stopajoč za strežnikom, sem si brisal čelo v resnem dvomu: Ni me li popiti vinski sok prestavi iz prašne vojaške resnice v deveto deželo sanj in pravljic?

Pri vstopu v krasno dvorano me pozdravi arn meči smeh tovarišev, zbranih krog bogato obložene mize. Sedaj sem bil pač prepričan, da sem v gradu, o kakoršnem sem čital v knjigah in čul v pravljicah. Ta z bajno čarobnostjo opremljeni grad je last znane plemenite rodbine Sapieha. Grajskih o našem prazodu ni bilo več na galiških tleh, pač pa so pustili grad z vso opravo in bogatimi zalozami avstrijski armadi na razpolago. Nekaj dvorana je bilo že z vso nežnostjo spremenjenih in pripravljenih za bolnico. Jeli še grad stoji ali ne, ne vem. Znano pa je, da so ga Rusi do dobra roparsko oskubili. Se mi smo našli pri prodiranju proti Jaslu v zapuščenem sovražnem taboru umetniško izdelane skodelice za kavo z napisom: Bilka Szlahecka!

Da smo mi v tem bogato založenem gradu pri jedi in tokajcu v veselju rajali, pač ni treba omenjati. Tako je nas navdušil ta dan telesnih hobot, da je bil vsakdo prepričan: tukaj pač gotovo ostane nekaj dni. Nekako po polnoči smo zlezli v mehko se gugajoče postelje — brez bolh.

Nič na svetu ni tako opoteče kot vojaško veselje in sreča. Ob drugi uri po polnoči je zatrobil trobentač na dvorišču tolikanj prokleti Alarm!

(Dalje prih.)